

Nr 9437.
Kongl. Maj:ts Befallningshafvande
i
Norrbottens län.
Landskansliet No 2670

E r i k L i n d g r e n

Till Kongl. General Poststyrelsen.

Konungens Befallningshafvande har äran
härmed till Kongl. Styrelsen insända en hit
angifven, till Kongl. Styrelsen stäld ansök-
ning angående poststations inrättande i
Roknäs by.

Behövet af en dylik anstalt i Roknäs
torde finnas vara af vöckandena med syn-
nerligen goda skäl ådagalagdt, likasom
det ock blifvit af Piteå sockens kommu-
nalsammans enhälligt vitsordadt, och be-
gagnar Konungens Befallningshafvande till-
fjället att på det allra lifligaste förorda
den bevärdade anordningen såsom gagnelig i
allmänhet för orten utän sannolikt jemväl
för Kongl. Postverket. Landskansliet i Piteå
den 27 Oktober 1886.

Larsberg

POST-
historia från
ROKNÄS

Förord

Resenärer tar ofta rika upplevelser med sig i minnet. Många väljer att i korthet berätta om dem för vänner och bekanta redan på vykort från platser dit resan går, om de hinner förse sig med frimärken innan resan går vidare. Varken avsändaren eller mottagaren av hälsningarna tänker kanske på det komplicerade hantverk som är förbundet med Postens organisation. Från många länder kommer korten fram till Sverige på några dagar.

Ofta gör man jämförelser med hemlandet för varje ny upplevelse. En och annan tänker gärna på hembygden. Det tränger kanske på särskilt, när man får tillfälle att vila från resans aktiviteter. Då kan det vara bra att ha något till hands att koppla av med och varför inte något som berör den egna hembygden?

Sedan jag avslutat min bokserie med detaljbeskrivningar häradsvis av småländsk posthistoria har jag i småskrifter som denna börjat presentera berättelser om hur Postens utvecklats. Jag begränsar mig i allmänhet till tiden från andra hälften av 1800-talets mitt, när läs- och skrivkunnigheten var väl utvecklad även hos allmogen. Det var under den tid som postväsendet började organiseras på ett för allmänheten mera bekvämt sätt.

Skrifterna tillverkas i ett mycket begränsat antal exemplar med hjälp av min ordbehandlare och bordskopiator. Det är ett hantverk som medför att häftena sinsemellan kan bli något olika och ha ett eller annat skönhetsfel. Skulle det häfte Du läser vara behäftat med något större fel, skicka det bara till mig för utbyte mot ett bättre.

Jag hoppas få leva så länge att jag hinner skildra posthistoria i kortfattad form från de flesta hörn av vårt land.

Erik Lindgren

I Pitebygden finner man den kanske äldsta bebyggelsen vid Svensbyfjärden eller Ingfjärden som man också kan kalla området med Roknäs och dess grannbyar Långnäs och Sjulsnäs Jag vet inte om det är riktigt men jag har fått uppgiften att bosättning kan spåras dit sex eller sju sekler tillbaka, d v s omkring dubbelt så lång tid som har förflutit sedan man kunde börja skicka privatpost i Sverige med ett statligt organiserat postverk.

Men inte fick Roknäs tillgång till någon bekväm postgång 1636, när drottning Christinas förmyndarregering under-tecknade den s k Postbåden med bl a föreskrifter om skyl-dighet för bönderna att svara för en form av stafettpost. Nej, byborna fick själva hämta eller låta hämta sin post vid postkontoret i Piteå, som torde ha öppnats omkring 1640 med Erich Michelson som postmästare. De fick vackert vänta omkring 250 år innan de kunde få sin egen poststa-tion. Och att de då fick det så bra kan man säga berodde på att arvidsjaurborna begärde att få "dubbel postgång". Det innebar två postturer i veckan. De hade vid det tillfället enkel postgång (en veckotur) sedan den ursprungliga postuppsyningsmansplatsen blivit upphöjd till en poststation den 1 maj 1861. Detta har jag flyktigt berört i mitt häfte om post vid Inlandsbanan.

Tidtabellen nedan visar postförarens tider i mars 1877. De vänstra kolumnerna skall läsas uppifrån och ner och de högra nerifrån och upp. Det behövdes en särskild kolumn för att ange om tiduppgifterna avsåg före eller efter kl 12 på dagen. Sedermera kom man på att rama in de tider som låg mellan kl 18 och 06 enligt modern tidsangivelse. Detta system ändrades senare till understrykning av minuttalen för natttider.

Öjebyn—Arvidsjaur.									
T.	—	9,0	f. m.	1,4	Öjebyns poststation	Th.	6,0	—	e. m.
T.	12,0	12,0	midd.	2,0	Roknäs gästgifvaregård	Th.	3,0	3,0	e. m.
T.	4,0	4,0	e. m.	1,5	Önusbergs gästgifvaregård	Th.	11,0	11,0	f. m.
T.	7,0	7,0	e. m.	2,0	Storlidens gästgifvaregård	Th.	8,0	8,0	f. m.
T.	11,0	11,0	e. m.	2,0	Högbackens gästgifvaregård	Th.	4,0	4,0	f. m.
O.	3,0	3,0	f. m.	1,0	Boksels gästgifvaregård	O.	12,0	12,0	natt.
O.	5,0	5,0	f. m.	1,8	Aborrträsk's gästgifvaregård	O.	10,0	10,0	e. m.
O.	9,0	—	f. m.	11,7	Arvidsjaur's poststation	O.	—	6,0	e. m.

Utdrag af protokoll hållet i Kans-
municipalstyrelsen med Arvidsjaur's
Socken den 23 Juni 1886.
84.

Kansmunicipalstyrelsens gjorda förant länning
om att på postgången mellan Arvidsjaur
och Piteå utskickas till tvänne gånger
i veckan ^(samt mellan från Arvidsjaur till Piteå) en
befogad och ansedd samt uppdrags
hänmanen Östman att härvid väsk-
ställa ansöking.

Den, som afvar

(Län. Karin)
Uppläst och godkänd betyg betyg, dag
som afvar.

A. N. Fjellström. N. P. Nilsson
Från protokollet omt utdragit betyg
(Län. Karin)

Länsmän Esbjörn Östman i Arvidsjaur fick den 23 juni 1886 socknemännens uppdrag att skriva till poststyrelsen i postföringsfrågan. Det gick sju veckor innan han kom till skott, som man säger, med ett tre foliosidor långt brev den 11 augusti 1886. Avslutningen i hans brev fick följande utformning:

"På grund de skäl jag härovan i korthet sökt framställa vågar jag vördsamt anhålla. det täcktes Kungl.General-Poststyrelsen bereda Arvidsjaur's socken och dess innebyggare i likhet med andra kommuner inom Norrbottens län en oftare postförbindelse med kustlandet, nämligen att postbefordringen efter linjen Öjeby-Arvidsjaur måtte från och med nästa års ingång utsträckas till tvenne gånger i veckan med, om möjligt, **särskild station i Roknäs by**, vilken i alla avseenden står i närmaste förbindelse med Arvidsjaur".

Här bör tilläggas att i samma framställning begärde man också att få postförbindelse med Jörn med en tur i veckan i stället för en tur varannan vecka som dittills. Den delen av framställningen lämnar jag i detta häfte därhän.

Sedan 1882 hade Johan Andersson i Sjulsnäs kontrakt om postföring mellan Öjebyn och Arvidsjaur på delsträckan till Högbacken. Han passade på att säga upp sitt kontrakt den 30 augusti 1886 men erbjöd sig att fortsätta om han fick ersättningen höjd, "beräknad efter en krona pr mil fram och 1 krona pr mil åter". Han fick nu konkurrens av Johan Holm vid Böle färjställe, som erbjöd sig att forsla posten för 80 öre per mil.

Vid kommunalstämman med Piteå socken den 3 oktober 1886 behandlades en skrivelse från jägmästare E F Groth samt handlandena J R Lindvall, A Th Sandström och L E Lundberg med flera om "att de ämnade ingå till Kungl.Generalpoststyrelsen med anhållan om en poststations inrättande i närheten av Roknässundet". Enligt stämmoprotokollets första paragraf uttalades bland annat

"att de stora byarna Svensbyn, Roknäs, Lillpite, Sjulsnäs och Långnäs, som tillsammans hava en folkmängd av 4 å 5000 personer, äro till största delen belägna inom $\frac{1}{2}$ mil från Roknässundet, att inom nämnda byar äro bosatta en mängd handlande, hantverkare, skollärare m fl, som hava stor korrespondens, varjämte därstädes äro belägna Storfors vattensåg, Rokfors nybyggda såg, Bergfors såg, Raka kvarn, Lillpite kvarn, Roknäs tegelfabrik m fl industriella anläggningar, att vid Roknässundet finnas ångbåtskajer, magasiner, brädgårdar, tegelupplag samt en större insamlingshamn för virke från Lillpite etc, att gästgiveri finnes i närheten, att en poststation i denna folkrika trakt även är nyttig och nödig för sparmedels insättande å postsparbanken och att Arvidsjaur's kommun ingått med ansökan om post tvenne gånger i veckan, vilken ansökning vore av Konungens Befallningshavande tillstyrkt".

Formellt gjordes denna tillstyrkan i ett brev till poststyrelsen den 27 oktober 1886 "på det allra livligaste". Det blev inte postmästaren i Piteå som fick fortsätta med ärendet utan postmästare Anders Gustaf Höijer i Skellefteå kanske mest på grund av att det sammanföll med frågan om ändrad postföring mellan Arvidsjaur och Jörn. Han uppgav i ett brev till poststyrelsen den 13 december 1886 att han på poststyrelsens uppdrag hade infordrat anbud på olika posttjänster genom pålysning i Jörns, Arvidsjaur's och Piteå landsförsamlings kyrkor. Detta hade resulterat i att "lägsta anbud inkommit från:

poststationsföreståndaren A Holmqvist i Jörn å gångpostbefordring en gång i var vecka mellan Jörn och Arvidsjaur mot ersättning av 10 kr 40 öre för var med post fullbordad färd fram och åter,

hemmansägaren Gustaf Edström i Glommersträsk, samma väg, en gång varannan vecka mot ersättning av 10 kr 40 öre för varje fullbordad färd fram och åter,

Johan Andersson i Sjulsnäs, mellan Öjebyn och Högbacken, en gång i varje vecka, mot 14 kr för var med häst och åkdon fullbordad resa,

Johan Nordmark i Högbacken, en gång i var vecka från Högbacken till Arvidsjaur's poststation mot ersättning av 8 kronor för var med häst och åkdon fullbordad resa,

varande till följd härav med dessa fyra entreprenörer upprättad kontrakt, vilka härjämte ödmjukast biläggas.

*Kopier. General Poststyrelsen.
 7529
 1209 s.d. (1/9) med. i Skellefteå.
 Under tecknad för häromd hos
 R. General Poststyrelsen anmäla
 att jag är hugad öfvertaga post-
 befordringen för nästkommande
 år 1887, emellan Öjebyn och
 Högbacken fram och åter för
 ett pris af 80 öre pr mil.
 Högaaktningfullt.
 Johan Holm.
 Postst. invid Böle färjställe.
 1209*

Beträffande fråga om lämplig person för övertagande av den ifrågasatta poststationsföreståndarebefattningen i Rognäs så bifogas slutligen tvenne ansökningar därtill, den ena från handlanden A T Sandström i Rognäs mot 220 kronors avlöning, den andra från hemmansägaren O Bergvall i Sjulsnäs på 235 kr i arvode årligen, finnande jag, lika med kronolänsmannen Östman, att Sandström är vida lämpligare för befattningen än Bergvall".

Sandström avled innan ärendet hade avgjorts och postmästare Höijer skrev den 12 januari 1887 till poststyrelsen att den efterlämnade makan Emma Sandström låtit lämna in "ansökan att emot 200 kronors avlöning få bestrida den av mannen i livstiden sökta poststationstjänsten. Och tillåter jag mig, på grund av erhållna upplysningar från pastor i Piteå landsförsamling om sökandens redbarhet och lämplighet ödmjukast hemställa att änkan måtte komma i åtanke vid befattningens tillsättande så mycket mera, som hon av ekonomiska skäl därav lär vara i stort behov".

Så enkelt blev det nu inte. Handlanden J R Lindvall kom med en ansökan den 29 januari 1887 om att bli föreståndare men vid poststyrelsens beslut den 17 februari 1887 om att en poststation skulle öppnas den 1 maj 1887 i Rognäs blev det handlanden Johan August Öhman som valdes till föreståndare med 150 kr i årsarvode. Lindvall hade i sin ansökan begärt 180 kr.

Hans Kongl. Styrelsen för jag
lämnad värdarinnans anmälan mig
såsom sökande till föreståndare befatt-
ningen för den poststationen, som är
läroslagen att anställas i Rognäs inom
Storbaltens län; åtnöjande jag mig med
den län Kongl. Styrelsen beviljar be-
stämman dock på under 150 kronor årligen
med vilken därtill att partiet så vidt
möjligt må anskaffa och uppgå
på bestämnda tiden.

Presterligt bifogas.

Piteå & Rognäs den 29 Januari 1887.

J. Östman

Som tidigare nämnts fick Johan Andersson i Sjulsnäs kontraktet om postföring på sträckan mellan Öjebyn och Högebacken, sedan konkurrenten Holm sållats bort. Men den nya organisationen hade bara varit i gång under sex veckor innan ännu en konkurrent dök upp, August Öberg i Öjebyn. Han erbjöd sig att skjutsa posten för 77 öre per kilometer. Det föranledde poststyrelsen att anmoda postmästare Fredrik Gustaf Clementeoff i Piteå att upprätta förslagskontrakt med den minstfordrande "såvida han ansågs lämplig såsom postförare".

Till Kgl. General Poststyrelsen,
Stockholm.

Remitteras till Poststyrelsen i Piteå, för
afgifvande af yrkande härifrån i samband
med beviljande af K. Generalpoststyrelsens
skrifvelse den 17 februari 1887, Nr. 7281/80.
1245/80

Undertecknad får härmed anmäla, att jag är
beredd, att för tre års tid, räknadt från och med
ingången af år 1888, öfvertaga postskjettessen från
Öjebyn till Högebacken fram och åter, två gånger
i veckan, emot godtgörelse därför af 77 öre per mil
- 10,689 kilometer.

Öjebyn den 13de Juni 1887.

August Öberg.

och här länns remissakt derved
återställas. Stockholm, som afsw.

Så^o befallning.

Edna Vedin

Postmästare Clementeoff uppgav i sitt brev den 5 juli "att August Öberg i Öjebyn för några år tillbaka bestred postföring å linjen Öjebyn-Älvsbyn. men under denna tid, ofta berusad, lämnade posten på landsvägarna utan vård. Även fortfarande lär samma Öberg begagna sig av rysdrycker samt är därjämte skuldsatt över tillgångarna. Det anbud Öberg gjort, nämligen 77 öre, är vidare så lågt, att ingen ordentlig person kan fullgöra ett sådant".

Följden blev att Andersson i Sjulsnäs fick behålla sitt kontrakt, ehuru omformulerat och nu avseende 7 kronor per enkel färd mellan Öjebyn och Högebacken.

På tjänsten som poststationsföreståndare i Rognäs togs änkan Emma Sandström till nåder genom att hon fick tjänsten den 1 oktober 1896, nu med 280 kr i årsarvode, höjt till 380 kr från och med det nya seklets ingång. I själva verket lär Emma Sandström, som var syster till August Öhman, ha skött postärendena även under Öhmans tid. Det blev skifte den 1 juli 1913, då August Öhmans fru Alma tog över, dock med maken Johan Augusts namn på kontraktet. Det var nämligen så, att kontrakt måste tecknas med myndiga personer, men gifta kvinnor blev inte myndiga förrän 1921. Genom lagändring kunde Alma Öhman ta över kontraktet detta år. Hon var 15 år yngre än maken och blev kvar vid rodret, som man säger, ända till år 1945. Då kom Gunborg Lidström, som varit föreståndare för posten i Bygdeträsk, till Rognäs och blev kvar till 1978. Hon fick uppleva det årtiondets omorganisation som bl a innebar att poststationen började benämnas postkontor och hennes egen titel blev postmästare. Efter henne fick Anita Gustavsson ta över ansvaret för service till de ca 1400 hushåll som har postadress Rognäs.

Över Rognäs har under olika tidsperioder post expedierats till fyra postombud, nämligen Kalamark 1 februari 1935 - 31 oktober 1947, Stockbäcken 1 september 1961 - 29 juni 1974, Pitbyske 1 februari 1935 - 31 december 1949 samt Flötuträsk 1 februari 1938 - 30 september 1949.